

Les Illes Balears cap al Residu Zero

SITUACIÓ ACTUAL I INDICADORS
PER A LA TRANSICIÓ

OCTUBRE 2022

Edició:

Octubre 2022

Autoria:

Rezero – Fundació per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable
C. Bruc, 91, 4a planta
08009 Barcelona

Disseny i maquetació:

Punts-Volats – puntsvolats.cat

Informe disponible a: www.rezero.cat

“Les Illes Balears cap al Residu Zero.**Situació actual i indicadors per a la transició.”**

© 2022 de Rezero té la licència CC BY-NC-ND 4.0.

Els drets d'explotació d'aquesta obra corresponen a la Fundació Privada per la Prevenció de Residus i el Consum Responsable (en endavant, Fundació Rezero). La Fundació Rezero posa en el seu coneixement que l'ús de l'obra es troba sota la llicència Creative Commons Reconeixement – No Comercial – Sense Obra Derivada 4.0 Internacional (CC BY-NC-ND), la qual permet reproduir i distribuir l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria, però no permet la utilització per a finalitats comercials ni la creació d'obres derivades. Qualsevol altre ús o utilització de l'obra diferent de la descrita requerirà l'autorització expressa de la Fundació Rezero.

24

indicadors per valorar la situació balear en aspectes considerats estratègics per avançar cap al residu zero

BLOC 1

PREVENCIÓ I GENERACIÓ DE RESIDUS

BLOC 2

GESTIÓ I TRACTAMENT DE RESIDUS

BLOC 3

CONSUM

BLOC 4

RESPONSABILITAT AMPLIADA DEL PRODUCTOR

BLOC 5

POLÍTICA MUNICIPAL

BLOC 6

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

Bloc 1

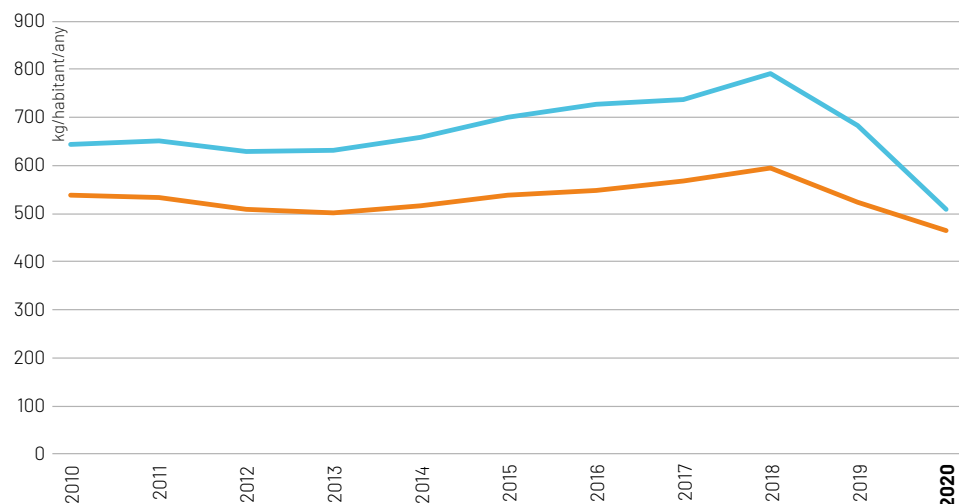
PREVENCIÓ I GENERACIÓ DE RESIDUS

PRODUCCIÓ DE RESIDUS MUNICIPALS

Evolució de la quantitat de residus municipals* generats a les Illes Balears (2010-2020)

*Aquestes dades inclouen només les fraccions ordinàries domèstiques i comercials (paper i cartró, matèria orgànica, envasos lleugers, vidre i resta), i s'exclouen les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries i els residus industrial

Font: Govern de les Illes Balears;
Governs Insulars de Mallorca,
Menorca, Eivissa i Formentera;
IBESTAT

2021
-10%
respecte 2010

Objectiu autonòmic de reducció de la producció de residus:

Reducció del 10% abans del 2021, i d'un 20% abans de 2030, respecte la generació de 2010 (equivalent a una producció de 473,1 kg/any per habitant de fet al 2021, i de 420,5 kg/any per habitant de fet al 2030).

2030
-20%
respecte 2010

2025
-13%
respecte 2010

Objectiu estatal de reducció de la producció de residus:

Reducció del 13% al 2025 respecte a la producció de 2010 (equivalent a una producció de 469 kg/any per habitant de fet al 2025)

464
Kg/hab./any

per població de fet

508
Kg/hab./any

per població de dret

517
Kg/hab./any

(estimada)

Mitjana de generació de residus per habitant a Europa el 2020

Font: Eurostat

Tendència de l'indicador

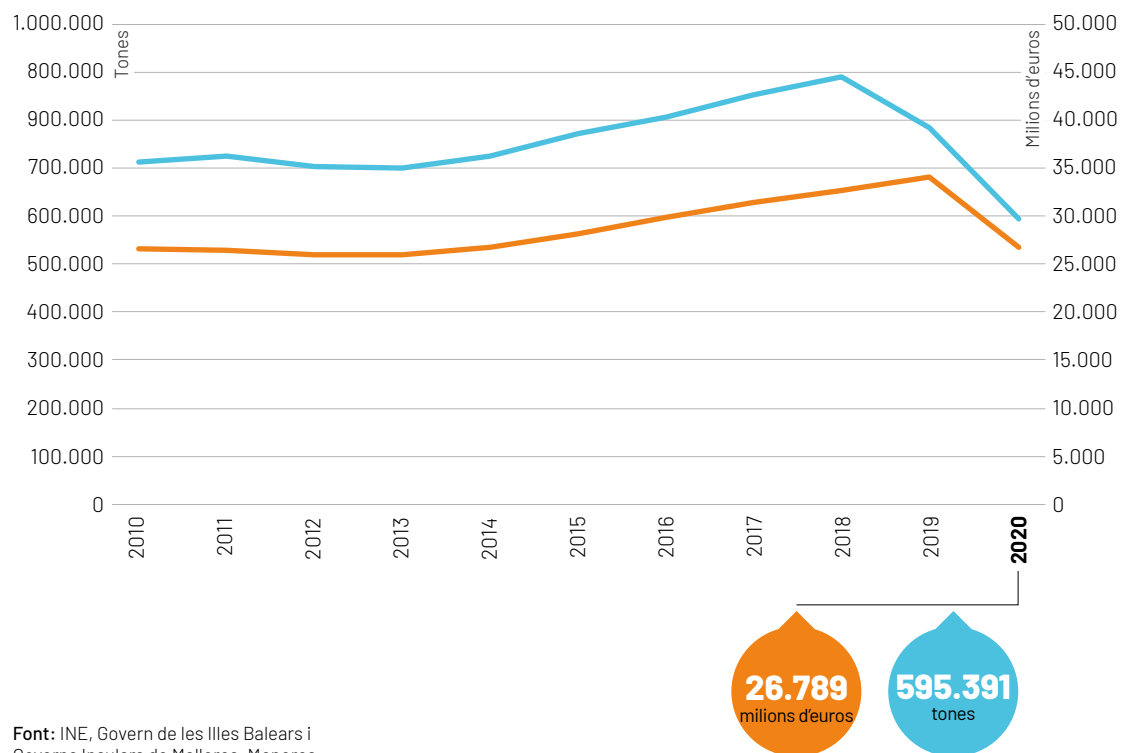
Entre 2018 i 2020 la generació de residus disminueix considerablement (un 33%), trencant amb la tendència a l'augment de l'última dècada.

Hi intervenen diversos factors, com l'entrada en vigor de la **nova llei de residus balear i la crisi sanitària per la covid-19**. Per aquest motiu, caldrà veure els propers anys com evoluciona per poder afirmar que les polítiques dutes a terme en el marc de la nova llei han tingut un efecte determinant en la generació de residus a les Illes Balears.

RELACIÓ ENTRE EL PIB I LA GENERACIÓ DE RESIDUS

Evolució de la generació de residus* i el PIB anual a les Illes Balears (2010-2020)

*Aquestes dades inclouen només les fraccions ordinàries domèstiques i comercials (paper i cartró, matèria orgànica, envasos lleugers, vidre i resta), i s'exclouen les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries i els residus industrials

Font: INE, Govern de les Illes Balears i
Governs Insulars de Mallorca, Menorca,
Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

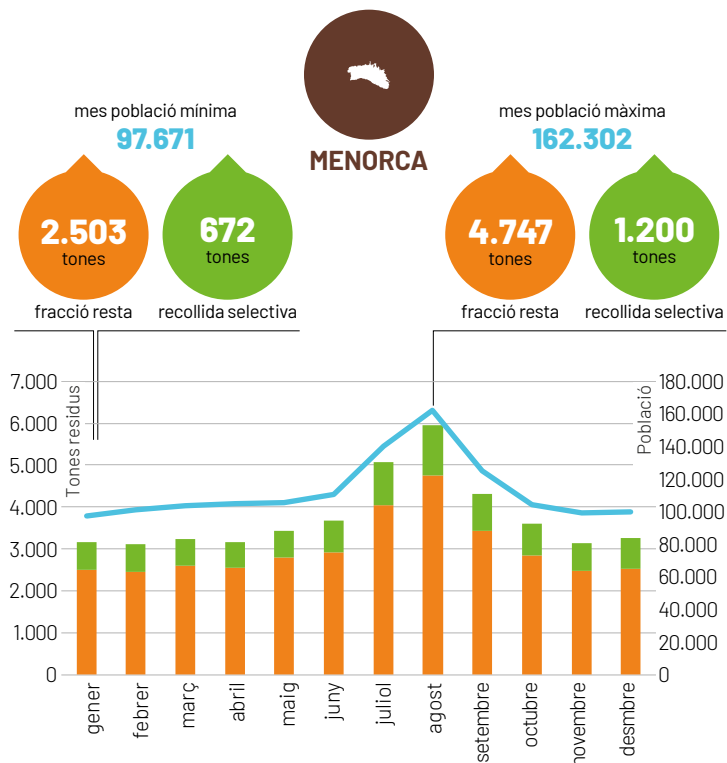
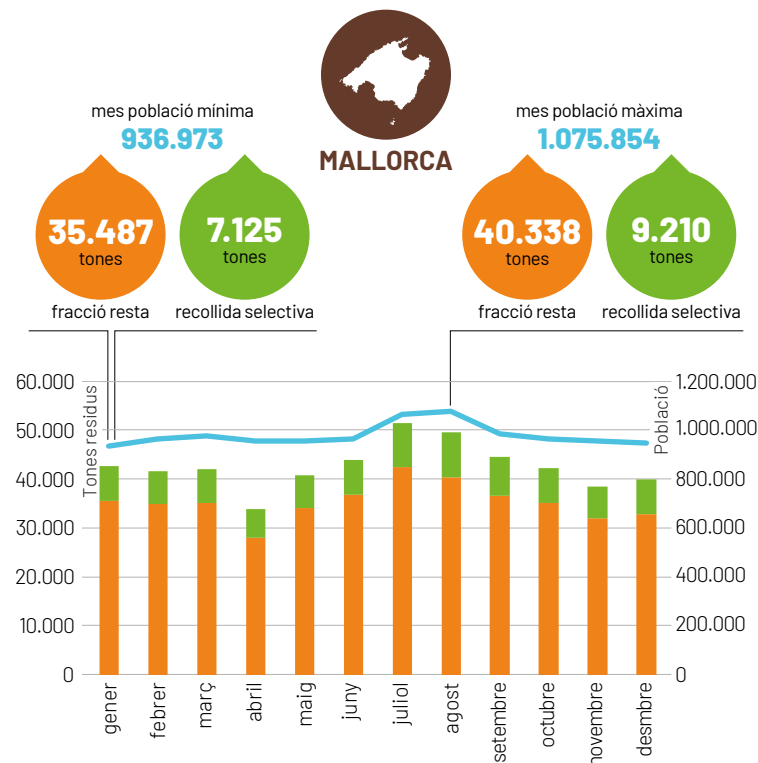
La relació entre el **PIB** i la **generació de residus** és encara molt **estreta**.

Al 2020, tant la generació de residus com el PIB disminueixen de forma important respecte a l'any anterior, un 24% i un 22%, respectivament, degut a la crisi sanitària per la covid-19.

GENERACIÓ DE RESIDUS MENSUAL

Evolució de la generació de residus* i de l'indicador de pressió mensual a les Illes Balears – IPH (2020)

*Aquestes dades inclouen només les fraccions ordinàries domèstiques i comercials (paper i cartró, matèria orgànica, envasos lleugers, vidre i resta), i s'exclouen les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries i els residus industrials

Tendència de l'indicador

S'observa una estacionalitat en la població de fet (d'acord amb IPH) de totes les illes, situant els màxims entre el juliol i l'agost, i els mínims al gener.

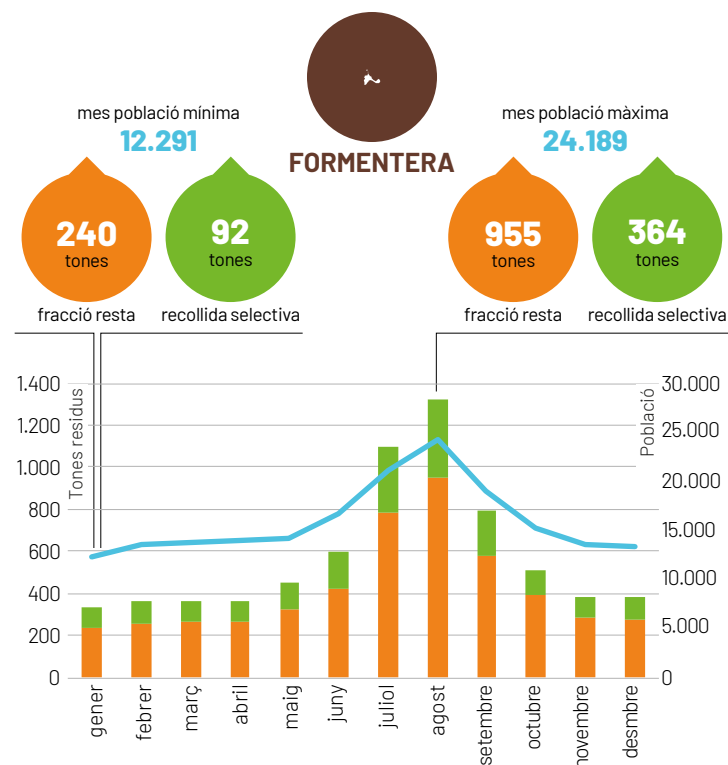
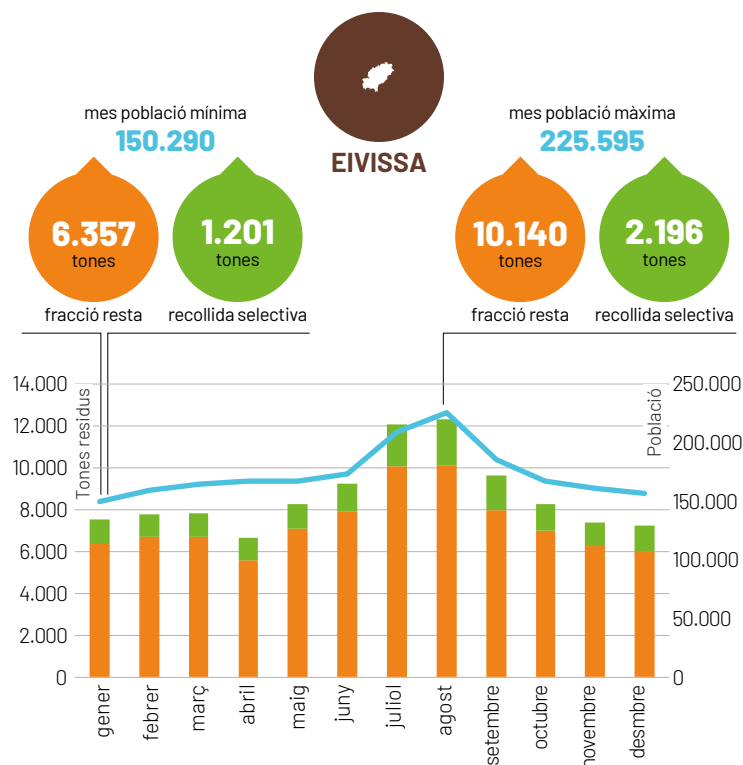
La generació de residus segueix la mateixa tendència d'augment als mesos d'estiu.

>>

GENERACIÓ DE RESIDUS MENSUAL

Evolució de la generació de residus* i de l'indicador de pressió mensual a les Illes Balears – IPH (2020)

*Aquestes dades inclouen només les fraccions ordinàries domèstiques i comercials (paper i cartró, matèria orgànica, envasos lleugers, vidre i resta), i s'exclouen les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries i els residus industrials

Tendència de l'indicador

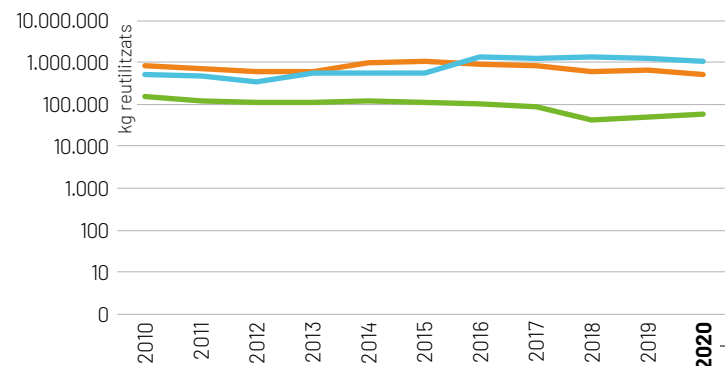
<<

L'illa que pateix un major increment de residus al mes d'agost (mes amb més població flotant), respecte als mes amb menys població és la de Formentera, que augmenta un 297,4%. Seguidament trobem l'illa de Menorca, amb una variació del 87,3%; després Eivissa, amb un 63,2% de variació, i Mallorca amb un 16,3% de variació.

Al 2020, amb la disminució del turisme, la generació de residus per càpita va disminuir arribant als valors més baixos dels últims 20 anys. L'illa més afectada per aquesta variació de població, especialment als mesos d'estiu, és la de Formentera.

REUTILITZACIÓ I PREPARACIÓ PER A LA REUTILITZACIÓ DE MATERIALS

Evolució de la quantitat de materials reutilitzats i/o preparats per a la reutilització a les Illes Balears (2010-2020)*

* Només s'han pogut obtenir dades de les associacions i empreses recuperadores Fundació Deixalles i Càritas (L'eix de les y s'ha expressat en escala logarítmica)

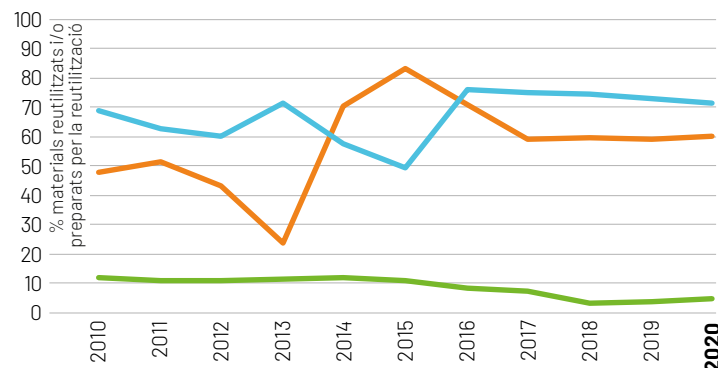
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Fundació Deixalles i Càritas

Tendència de l'indicador

La **reutilització i preparació per a la reutilització** segueix essent una **assignatura pendent**.

Evolució de la quantitat de materials reutilitzats i/o preparats per a la reutilització a les Illes Balears (2010-2020)*

* Només s'han pogut obtenir dades de les associacions i empreses recuperadores Fundació Deixalles i Càritas

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Fundació Deixalles i Càritas

En els últims 5 anys, la quantitat de material reutilitzat de tèxtil, voluminosos i RAEE s'ha estancat. Tanmateix, el percentatge de residus reutilitzats respecte als que es llencen selectivament de tèxtil i voluminosos és força elevat (superior al 60%), el que significa que **els sistemes de gestió i la qualitat dels materials que es recuperen són suficientment bons**, i que s'ha de fer **èmfasi** en impulsar mecanismes que permetin **augmentar la recollida selectiva** d'aquests.

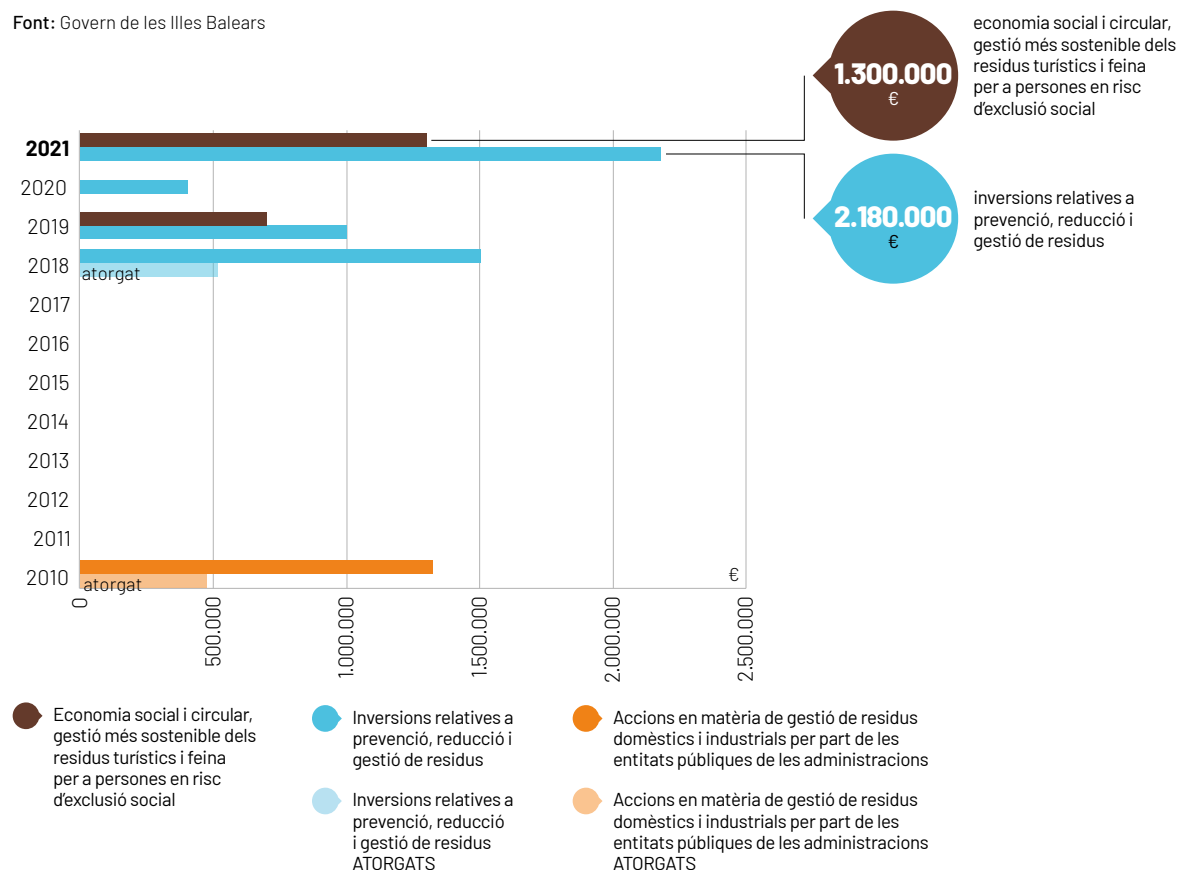
Pel que fa als RAEE, presentem valors molt baixos de reutilització i preparació per a la reutilització, inferiors al 5% sobre el total generat en els últims 3 anys.

En global, l'any 2020 les entitats van reutilitzar o PxR 1.677 tones de béns materials.

DESPESA PÚBLICA EN GESTIÓ PREVENTIVA DE RESIDUS

Evolució de la quantitat en euros que ha destinat el Govern de les Illes Balears a convocatòries de subvenció per a fomentar actuacions de prevenció i gestió de residus (2010-2021)

Font: Govern de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

Tot i que la despesa pública en **subvencions** per la prevenció i gestió de residus ha sigut desigual al llarg de l'última dècada, en els últims anys hi ha hagut un **augment de les convocatòries** i de la despesa destinada a aquest tipus de subvencions. Malgrat que es desconeix el valor finalment atorgat de totes les subvencions, les quantitats pressupostades de totes elles varien entre els 500.000€ i els 2.200.000€.

El 2021 va ser l'any en el que s'hi van dedicar més recursos econòmics.

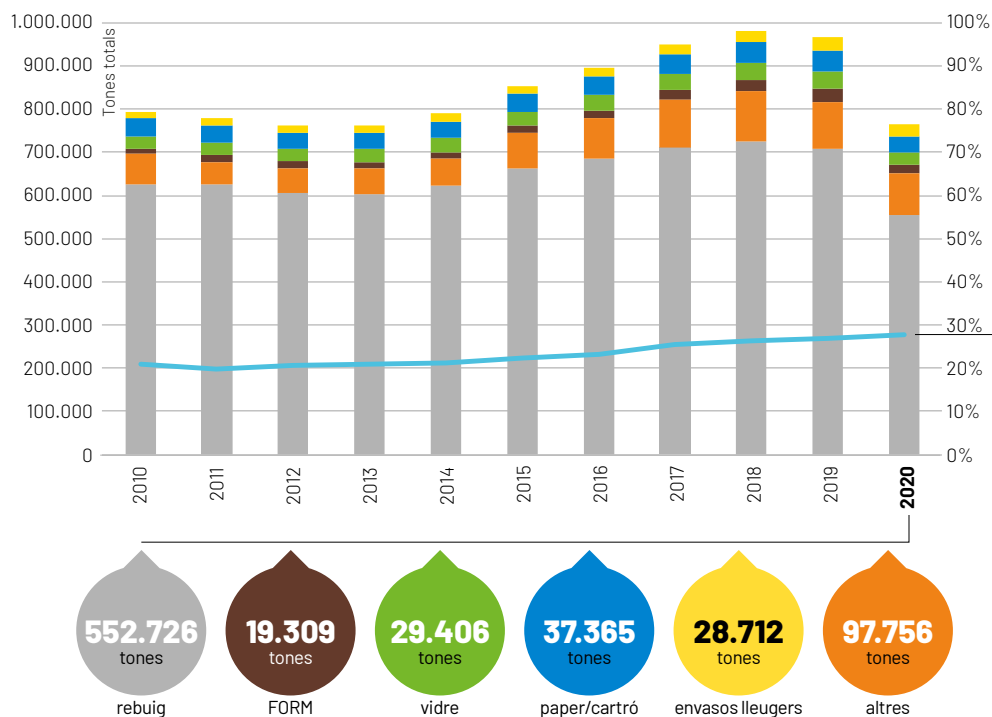
Bloc 2

GESTIÓ I TRACTAMENT DELS RESIDUS

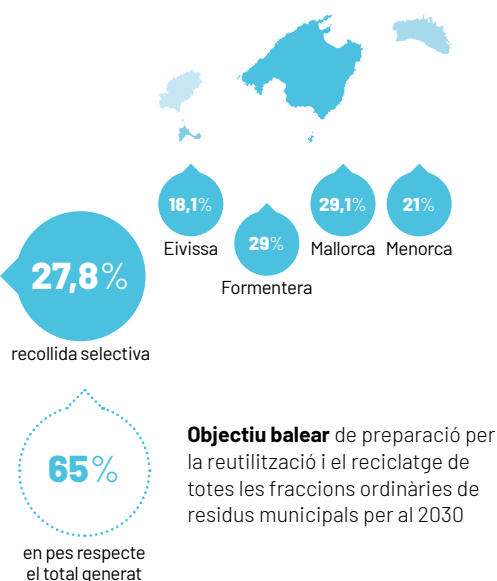

RECOLLIDA SELECTIVA DE RESIDUS

Evolució de la quantitat de residus totals recollits* en tones, així com el percentatge de recollida selectiva sobre el total de residus generats anualment a les Illes Balears (2010-2020)

*Aquestes dades inclouen les fraccions ordinàries domèstiques i comercials i les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries

Tendència de l'indicador

El **percentatge de recollida selectiva** ha augmentat molt lentament en els últims 4 anys, i segueix **per sota del 30%** respecte el total de residus generats, lluny dels objectius de recollida selectiva que marquen les polítiques estatals i europees.

Cal destacar que al 2020, tot i la disminució presentada en la generació de residus, la recollida selectiva ha crescut un 2,6% respecte al 2019.

Mallorca és l'illa amb un percentatge de recollida selectiva més elevat (29,1%), seguit de Formentera (29%), Menorca (21%) i Eivissa (18,1%).

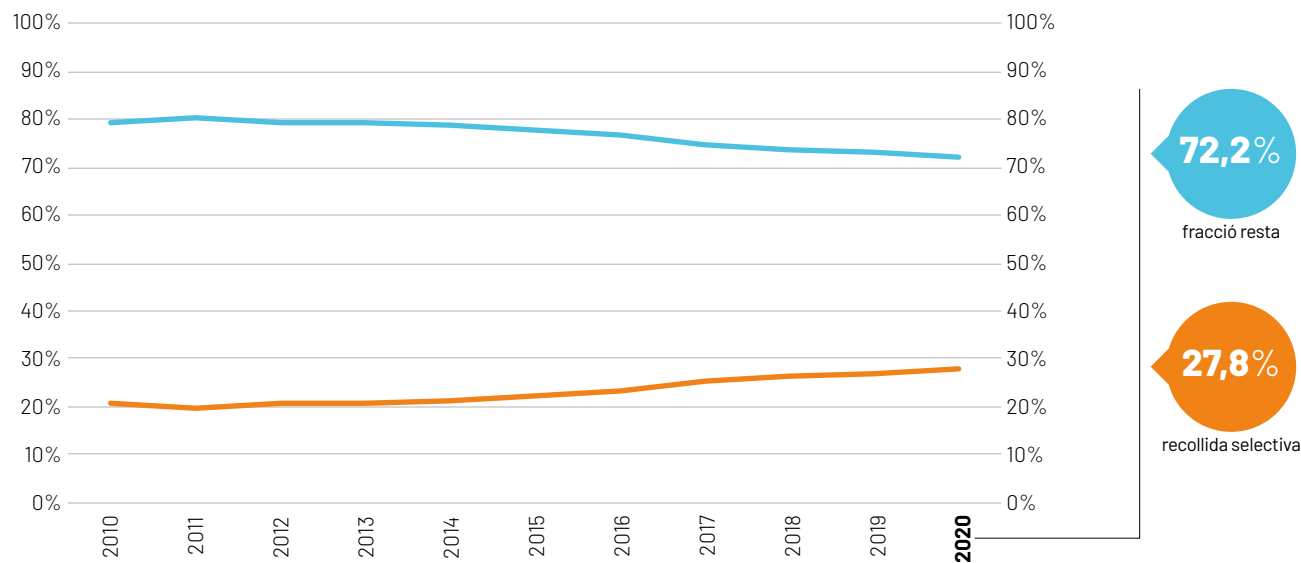
La **recollida selectiva de la FORM** segueix essent una **assignatura pendent**. Una recollida selectiva majoritària d'aquesta fracció faria augmentar el percentatge de recollida selectiva global, ja que aquesta és la fracció majoritària en pes dels residus municipals.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears, Consells Insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

RECOLLIDA SELECTIVA I FRACCIÓ RESTA

Evolució del percentatge de recollida selectiva bruta* i de la fracció resta sobre el total de residus generats a les Illes Balears (2010-2020)

*Aquestes dades inclouen les fraccions ordinàries domèstiques i comercials i les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries

Tendència de l'indicador

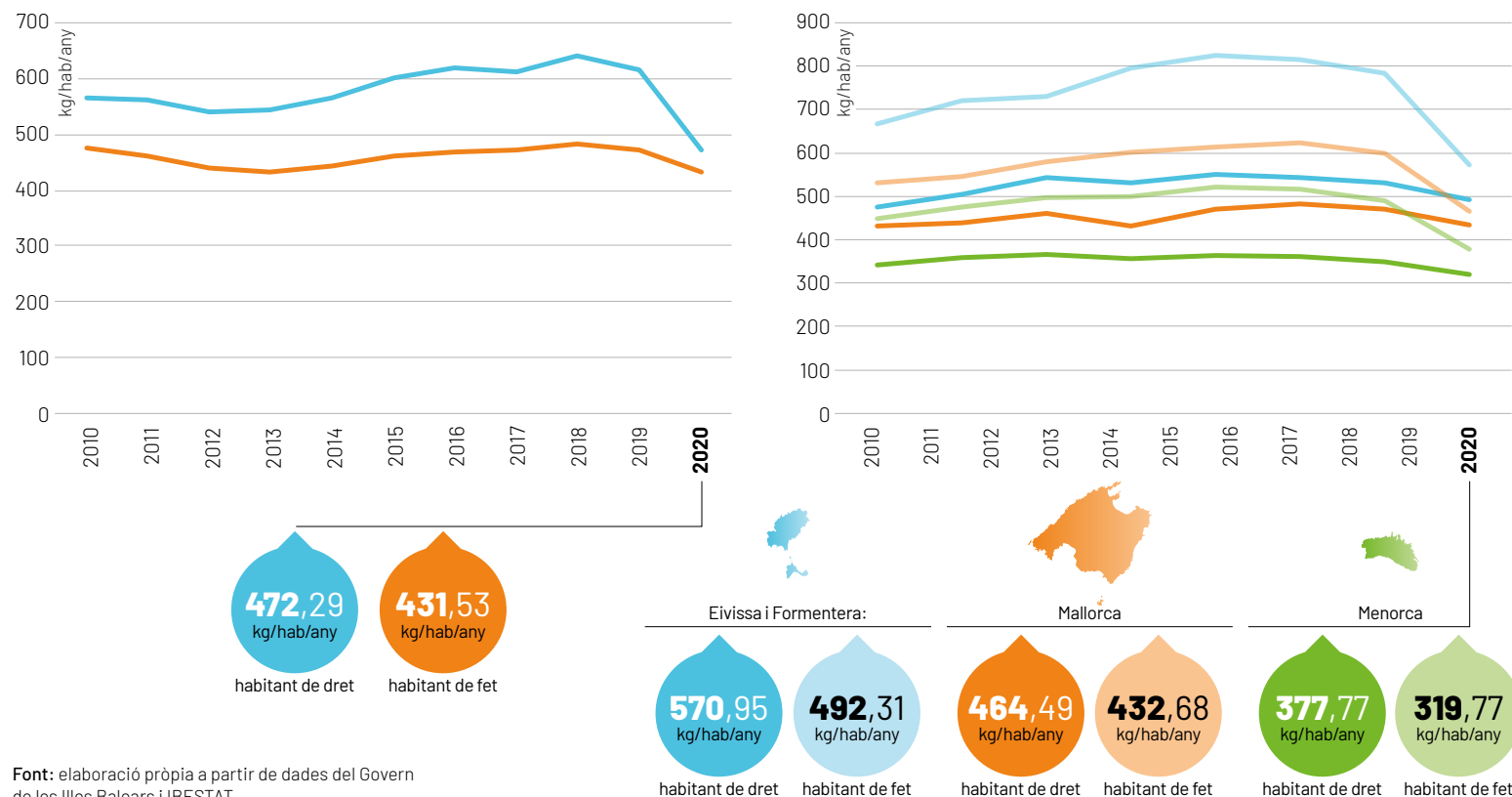
El percentatge de recollida de la fracció resta ha disminuït un 33 % entre 2010 i 2020, situant-se actualment en el 72,4% del total de residus municipals generats.

La recollida selectiva, tot i seguir tenint nivells baixos, ha augmentat lleugerament en els últims 5 anys, situant-se en un 27,8% al 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears, Consells Insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

PRODUCCIÓ DE LA FRACCIÓ RESTA

Evolució dels quilograms de fracció resta generats per cada habitant i any a les Illes Balears (2010-2020)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears i IBESTAT

Tendència de l'indicador

Respecte l'any 2010, al 2020 la quantitat de fracció resta generada per càpita va ser un 17% inferior per la població de dret i un 9% inferior per la de fet.

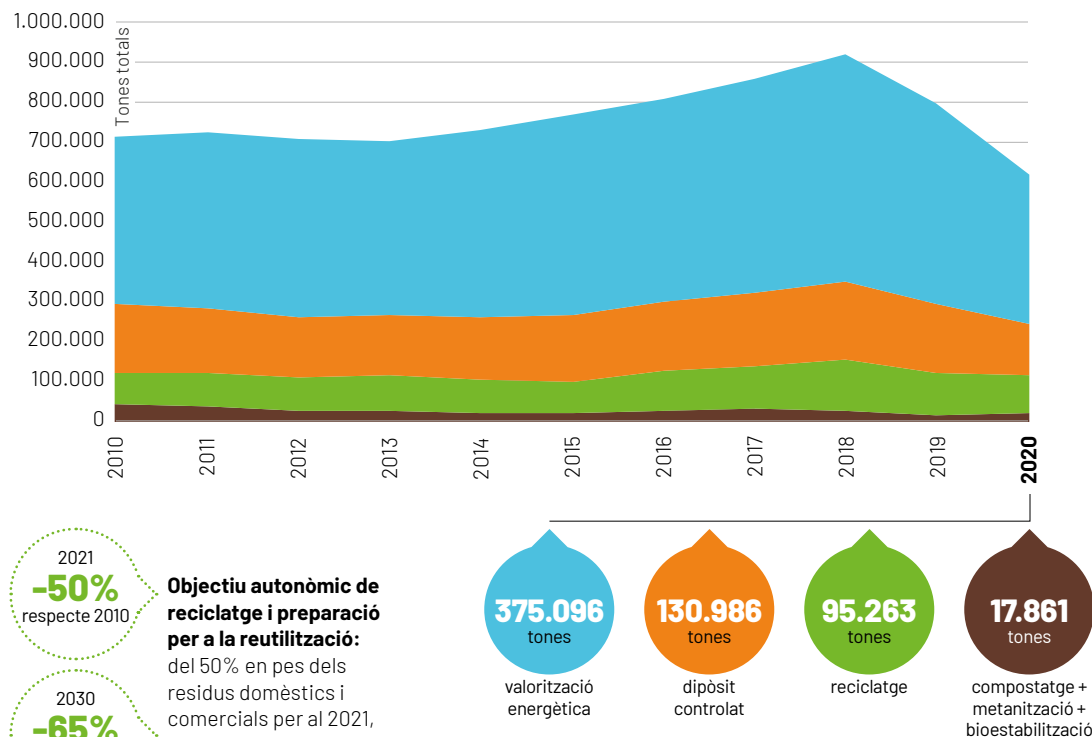
Respecte al 2019, al 2020 a generació per càpita per població de dret va disminuir un 15%, i un 6% per la població de fet. Eivissa i Formentera són les illes que generen més fracció resta per habitant de dret i de fet, seguides de Mallorca i Menorca.

La producció de **fracció resta** ha patit una **lleugera tendència a l'augment** en els últims anys, amb excepció del 2020, on la disminució que ha experimentat està clarament lligada a la disminució del turisme en aquell any. Per tant, cal fer incidència en la generació i gestió dels residus associats al turisme, i posar en marxa polítiques que afavoreixin un turisme més sostenible i amb consciència ambiental i social.

DESTINACIÓ DELS RESIDUS SÒLIDS URBANS

Evolució de la destinació de la quantitat de residus sòlids urbans* recollits a les Illes Balears (2010-2020)

*Aquestes dades inclouen només les fraccions ordinàries domèstiques i comercials (paper i cartró, matèria orgànica, envasos lleugers, vidre i resta), i s'exclouen les fraccions no ordinàries recollides en deixalleries i els residus industrials

Font:elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears, Consells Insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

La destinació dels residus sòlids urbans no ha experimentat grans variacions en l'última dècada, amb excepció del relativament lleuger **augment de residus amb destí finalista** (dipòsit controlat i valorització energètica).

El 63% del total de residus recollits té com a destí final la valorització energètica, i un 22% el dipòsit controlat. En total, el 85% dels residus generats a les Illes Balears tenen un destí finalista.

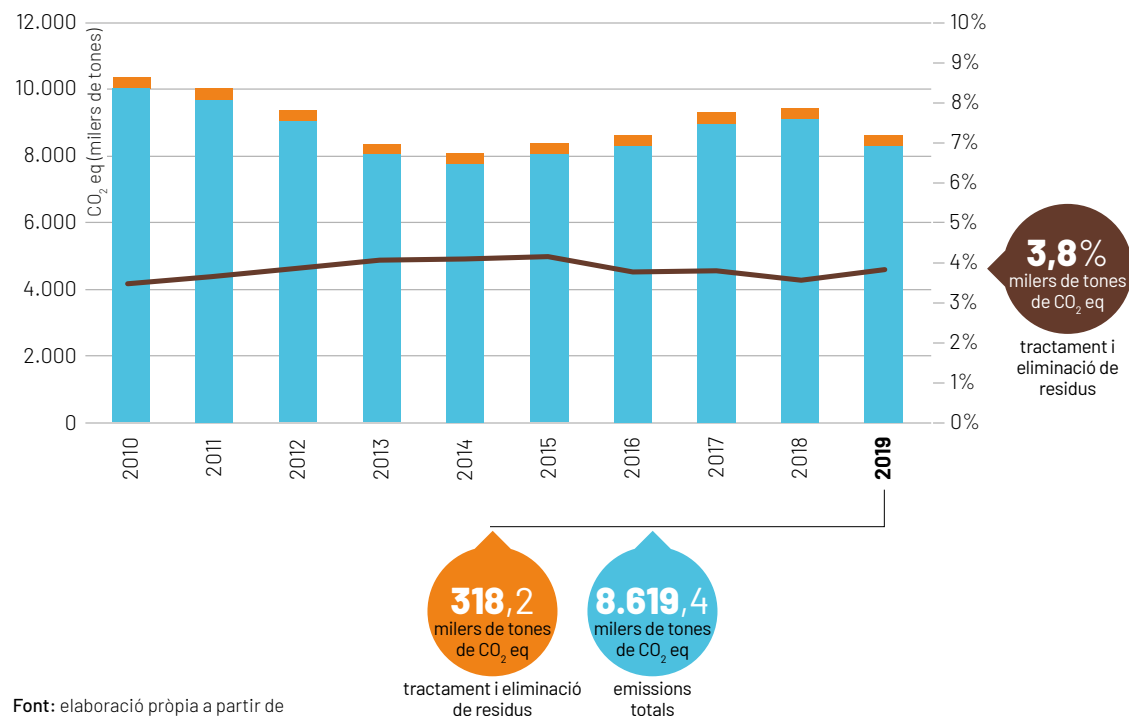
Només un 16% dels residus generats al 2020 es van destinar a reciclatge i només un 3% dels residus orgànics generats es van destinar a compostatge, metanització o bioestabilització. Caldrà veure el efectes que té la implantació del cànon d'incineració i abocament de les Illes Balears iniciat al 2021.

És necessari revertir la tendència actual cap a un model on els residus que ara es porten a tractaments finalistes puguin ser reintroduïts al sistema mitjançant el reciclatge de qualitat i la preparació per a la reutilització.

La **disminució de residus amb destí finalista repercutiria positivament a les emissions de GEH generades** en aquest sector, fet necessari per afrontar la crisi climàtica actual.

EMISSIONS DE GASOS AMB EFECTE D'HIVERNACLE

Evolució de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GHE) en milers de tones de CO₂ equivalents totals i les provinents del tractament i eliminació de residus, així com el percentatge que aquestes representen sobre el total de les Illes Balears (2010-2019)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears i la Conselleria de Medi Ambient i Territori

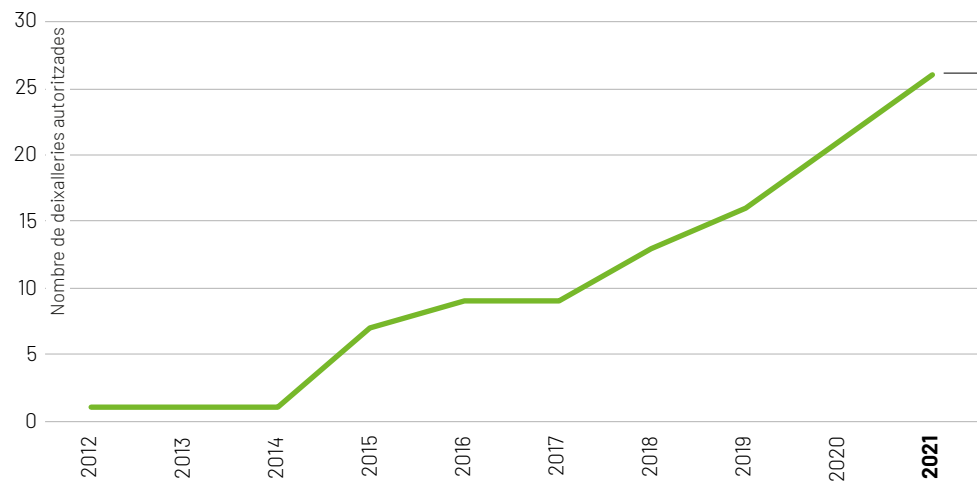

Tendència de l'indicador

Les emissions de GEH no tenen una tendència uniforme. A l'any 2019 es dona una reducció del 8,6% respecte al 2018. El percentatge total de les emissions provinents del tractament i eliminació de residus s'ha mantingut força constant al llarg dels anys entre el 3 i 4% sobre el total de les emissions generades.

DEIXALLERIES AUTORITZADES

Evolució del nombre de deixalleries autoritzades a les Illes Balears (2012-2021)

26

deixalleries autoritzades

Tendència de l'indicador

El nombre de deixalleries autoritzades ha anat augmentant al llarg del període estudiat, amb un creixement més pronunciat a partir de 2017.

L'**augment del nombre de deixalleries autoritzades** en els últims anys a les Illes Balears, és una mesura positiva per afavorir una millor gestió dels residus generats, i un augment de la reutilització i preparació per la reutilització d'aquells que poden tenir una segona vida.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears i la Conselleria de Medi Ambient i Territori

Bloc 3

CONSUM

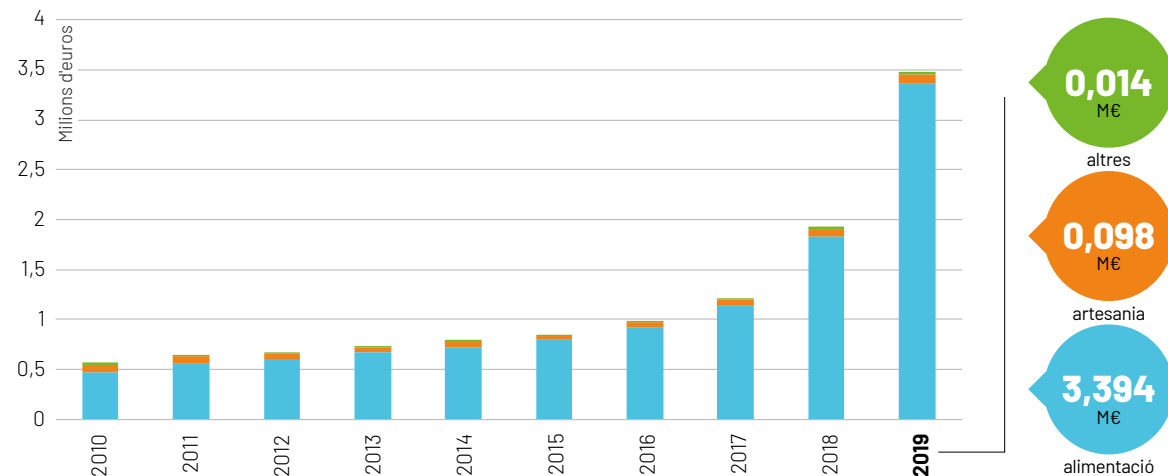

La manera com es produeixen els productes que consumim determina aspectes com les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, el consum d'aigua, l'ús del sòl o l'extracció de recursos naturals.

Alguns indicadors mostren que les opcions alternatives de consum, com el comerç just i la producció ecològica, que donen suport a models de producció més sostenibles, han anat augmentant de manera constant en els darrers anys.

VENDES DE PRODUCTES DE COMERÇ JUST

Evolució estimada de les vendes de productes de comerç just a les Illes Balears (2010-2019)

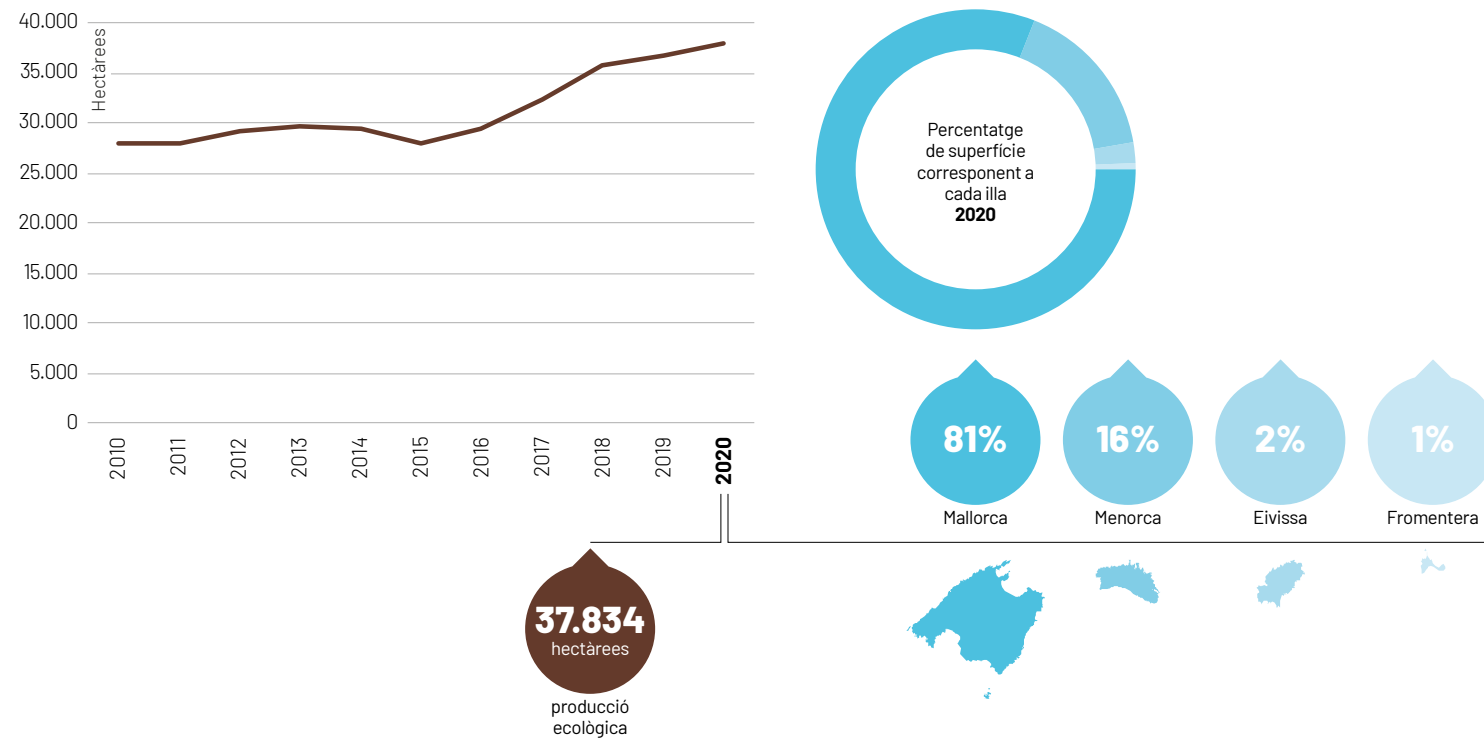
Tendència de l'indicador

Les vendes de productes de comerç just han seguit una tendència en augment al llarg del període estudiat, trobant un creixement exponencial als darrers anys (2016-2019). La facturació del 2019 multiplica per 6 la del 2010.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Coordinació Estatal de Comerç Just i Setem

AGRICULTURA ECOLÒGICA

Evolució de la superfície destinada a producció ecològica a les Illes Balears (2010 – 2020)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Consell Balear la Producció Agrària Ecològica de les Illes Balears

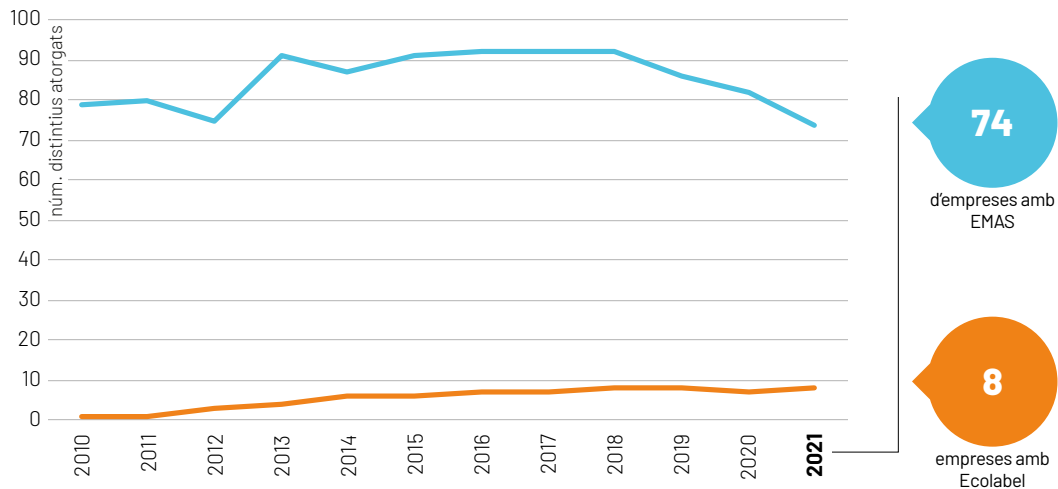
Tendència de l'indicador

La superfície destinada a la producció agrícola a les Illes Balears ha augmentat un 35% al llarg del període estudiat (2010 – 2020).

A Mallorca és on s'hi destina més superfície (81%), seguit de Menorca (16%), Eivissa (2%) i Formentera (1%).

EMPRESSES AMB SISTEMES VOLUNTARIS PER A LA PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT

Evolució del nombre d'empreses amb sistemes voluntaris per a la protecció del medi ambient (2010-2021)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern Balear

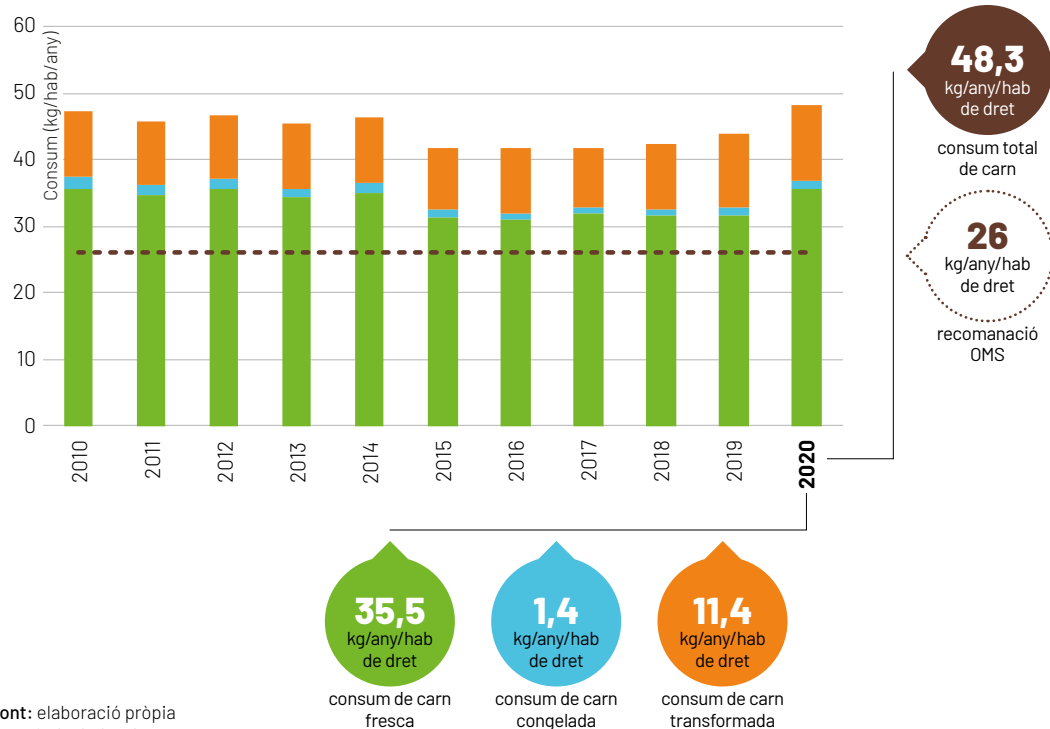
Tendència de l'indicador

L'evolució del nombre d'empreses certificades amb **EMAS** no ha seguit una dinàmica uniforme al llarg del període estudiat (2010-2021). A 2021 trobem 5 organitzacions menys que a 2010.

Per altra banda, les empreses amb l'etiqueta ecològica de la UE (**Ecolabel**) han augmentat lentament en l'última dècada. Actualment existeixen 8 organitzacions que disposen d'aquesta etiqueta ecològica, 7 més que a 2010.

CONSUM DE CARN

Evolució de la quantitat de carn consumida a les Illes Balears per habitant de dret i any pels principals grups de productes carnis (2010-2020)

Tendència de l'indicador

El **consum de carn, associat a un elevat impacte ambiental pel que fa al consum de recursos naturals i a les emissions de GEH**, es manté estable entre els 40 i els 50 kg/hab/any a les Illes Balears, molt per sobre dels 26 kg/hab/any màxims que recomana la OMS (equivalent a 500g per setmana).

Entre 2018 i 2020, a més, el consum total de carn ha augmentat un 14 %

Una reducció del consum de proteïna d'origen animal, i la seva substitució pel consum de proteïna d'origen vegetal, contribuiria notablement a mitigar l'impacte ambiental derivat del sector alimentari, tant per l'alliberació de la pressió sobre el sòl i la resta d'ecosistemes natural, com per la disminució dels GEH associats.

Bloc 4

RESPONSABILITAT AMPLIADA DEL PRODUCTOR

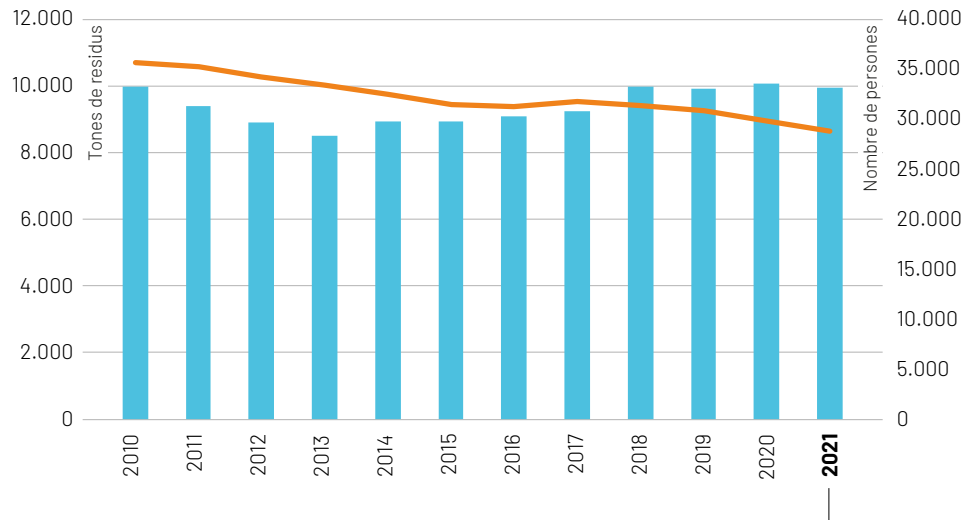
Encara hi ha molts productes al mercat, de consum habitual (com els bolquers i els productes menstruals d'un sol ús, les càpsules de cafè i les ampolles d'aigua de plàstic) de durabilitat limitada que presenten dificultats de ser reciclats o reparats. Els fabricants no tenen prou en compte, en el seu disseny i producció, l'impacte que poden suposar per al medi ambient.

Per a tots aquests productes hi ha alternatives reutilitzables que contribueixen a la disminució de la quantitat de residus generada i de l'impacte ambiental associat a la seva gestió i tractament, així com a un estalvi econòmic per a l'administració.

BOLQUERS D'UN SOL ÚS

Evolució del consum estimat de bolquers d'un sol ús a Balears en tones i en relació al nombre d'usuaris* (2010-2021)

* S'ha considerat la població de 0 a 2 anys

9.951,2
tones

residus
de bolquers
d'un sol ús

28.796
persones

usuàries
de bolquers
d'un sol ús

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Alimarket

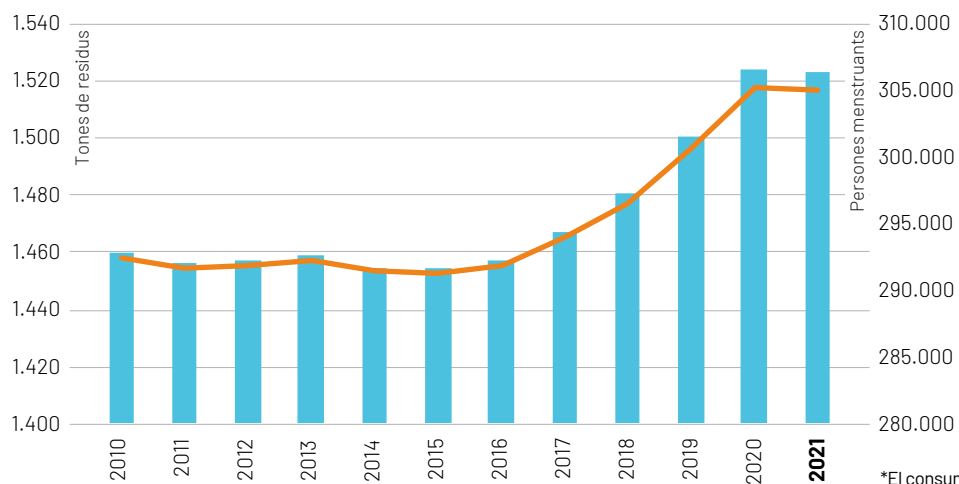

Tendència de l'indicador

Els darrers anys, el consum de bolquers s'ha mantingut estable, mentre que el nombre de persones usuàries ha anat a la baixa, és a dir, **ha augmentat el consum per càpita de bolquers d'un sol ús i els residus associats a ells.**

PRODUCTES MENSTRUALS D'UN SOL ÚS

Evolució del consum estimat* de productes menstruals d'un sol ús a les Illes Balears en tones i en relació al nombre de persones menstruants (2010-2021)

*El consum de productes menstruals d'un sol ús s'ha estimat tenint en compte el nombre de persones menstruants (entre 13 i 49 anys), considerant 13 menstruacions per any i un consum mitjà de 32 unitats de productes menstruals, amb un residu associat de 12 grams per producte menstrual. No s'ha considerat el nombre de productes menstruals reutilitzables potencialment consumits.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de IBESTAT i mitjanes de consum de productes menstruals

1.523,3
tones/any

generació
de residus
associada

305.141
persones

persones
menstruants

126.939
unitats/any

consum

Tendència de l'indicador

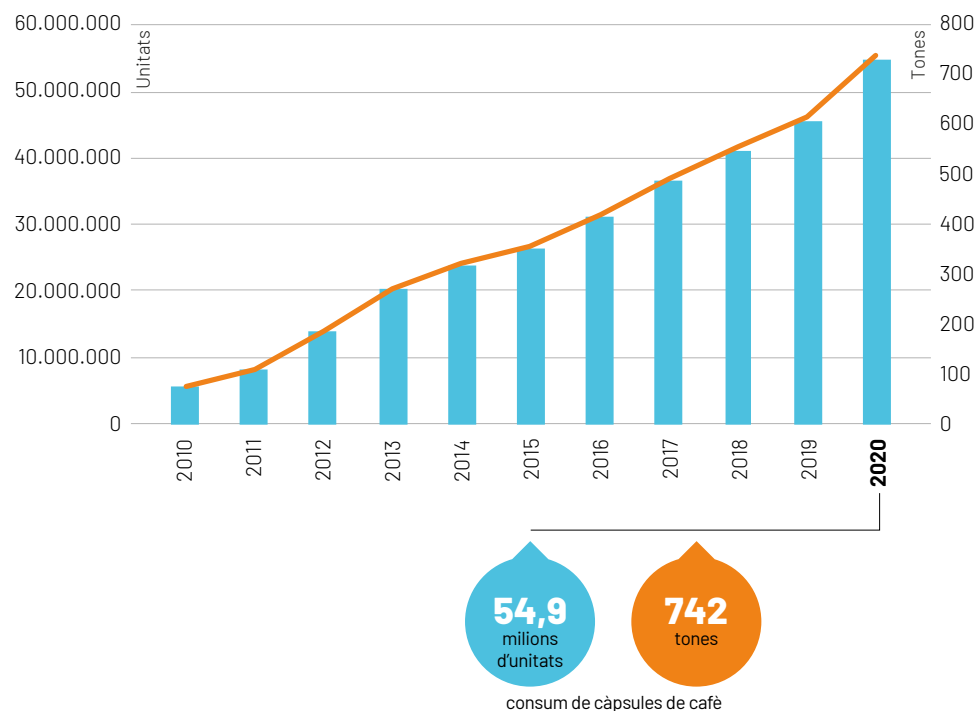
La quantitat de residus de productes menstruals ha augmentat considerablement en els darrers 5 anys, juntament amb l'augment del nombre de persones menstruants.

L'any 2021 la generació de residus de productes menstruals d'un sol ús havia augmentat un 4,3 % respecte al 2010.

Els **bolquers i els productes menstruals d'un sol ús** representen, en conjunt, gairebé el **2% en pes de la generació total de residus a les Illes Balears**, amb uns **elevats costos** associats a la seva recollida i tractament per a l'administració pública i que no tenen associat un sistema de Responsabilitat Ampliada del Productor (RAP).

CÀPSULES DE CAFÈ

Evolució de la quantitat estimada de cafè venut en format càpsula a les Illes Balears (2010-2020)

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Alimarket

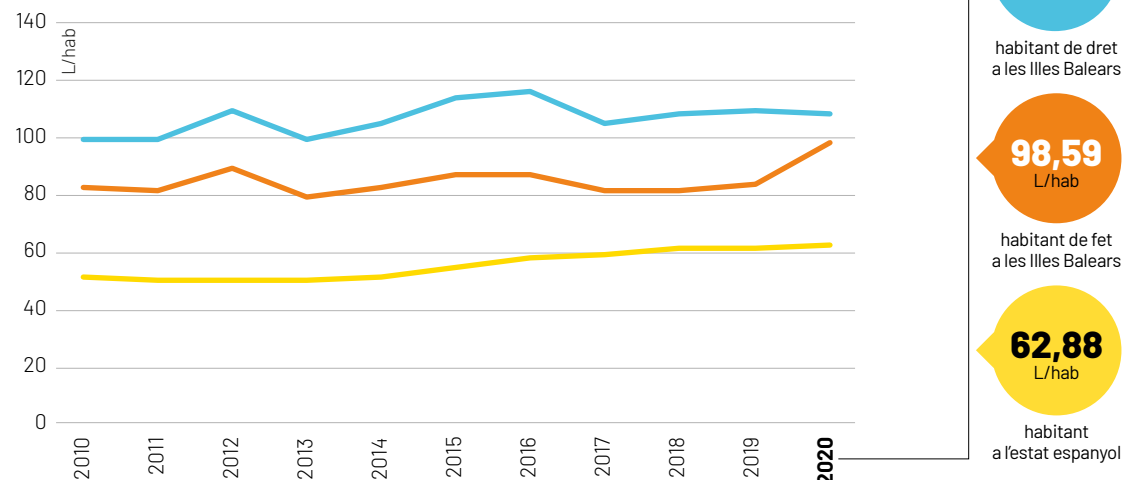

Tendència de l'indicador

El consum de càpsules descriu una tendència en augment des del primer any estudiat fins l'últim, trobant un creixement interanual més alt durant els últims 2 anys. L'any 2020 presenta el màxim de generació per al període estudiat, amb un augment del 21% respecte a l'any anterior i de 9 vegades la generació del 2010.

CONSUM D'AIGUA MINERAL ENVASADA

Evolució de la quantitat d'aigua mineral envasada consumida a les Illes Balears i a l'estat Espanyol (2010-2020)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'agricultura, pesca i alimentació, i d'IBESTAT

Tendència de l'indicador

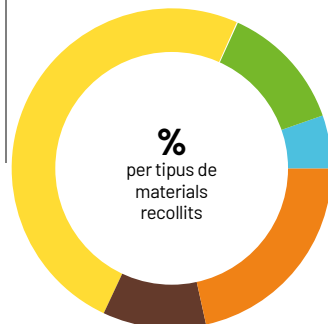
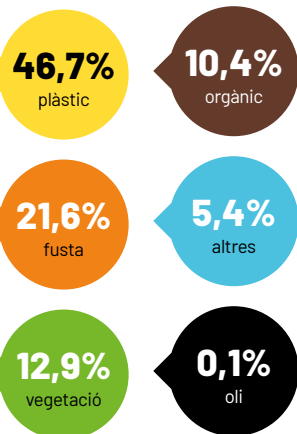
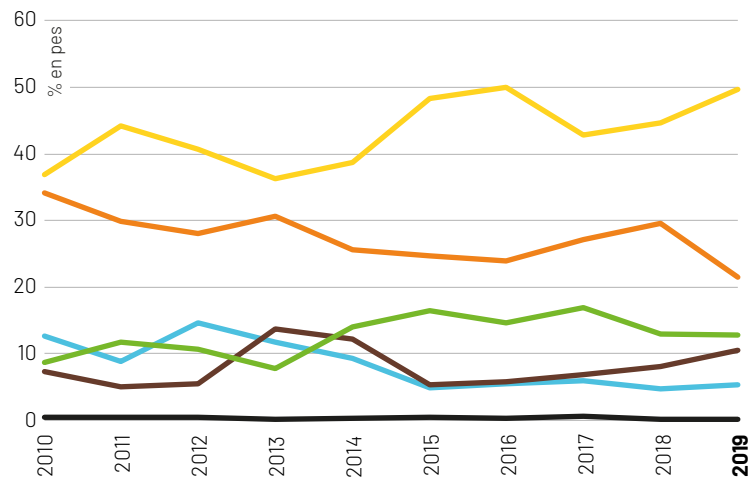
En els darrers 10 anys el consum d'aigua mineral ha augmentat un 22% a nivell estatal, un 19% per població de fet de les Illes Balears i un 8% per la població de dret.

El consum d'aigua mineral envasada per càpita a les Illes Balears és molt major (72% i 57% considerant la població de dret i de fet, respectivament superior) als nivells de l'Estat espanyol.

Les **ampolles d'aigua** són un tipus de residus **prescindible**, de vida útil molt curta i d'elevat impacte ambiental. Són l'exemple d'una **mala aplicació del principi de la RAP** a les Illes Balears. El consum d'aigua envasada no ha experimentat cap declivi, malgrat les polítiques actuals a nivell europeu, estatal i balear per la prevenció de residus de plàstic d'un sol ús.

TIPUS DE DEIXALLES MARINES RECOLLIDES

Comparació anual dels tipus de materials recollits (%en pes)
amb el servei de neteja de mar de les Illes Balears (2010-2019)

Font: Memòria del Centre de Coordinació
de Neteja del Litoral de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

La quantificació anual de les **deixalles marines** recollides pel servei de neteja del mar a les Illes Balears, mostra com els residus **majoritaris** trobats (gairebé el 50% d'ells) són **residus plàstics**, posant en evidència la necessitat de **prevenir la generació** d'aquest tipus de residus, especialment els d'un sol ús, i la implantació de mesures per evitar que acabin dispersos en el medi ambient, especialment als ecosistemes marins.

Altres deixalles que també es troben en abundància són els residus orgànics i la vegetació.

Bloc 5

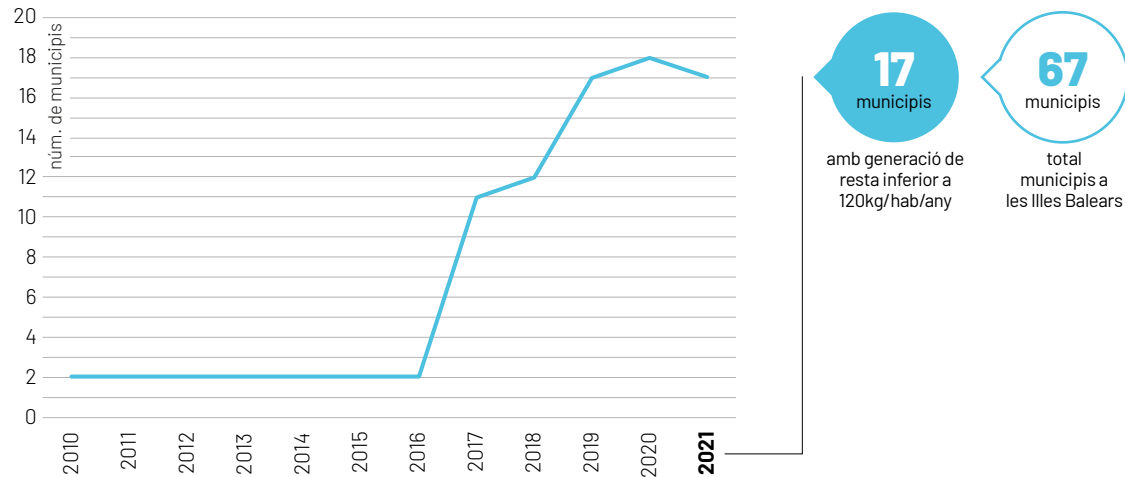
POLÍTICA MUNICIPAL

La gestió municipal és una de les claus de volta de la política de gestió i prevenció de residus a les Illes. Sense uns models ambiciosos de prevenció, preparació per a la reutilització, recollida selectiva i gestió de residus és impossible reintroduir els residus com a recursos al sistema productiu.

Avançar cap una societat Residu Zero és una tasca en que la implicació municipal hi té molt pes.

BAIXA RECOLLIDA DE FRACCIÓ RESTA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que recullen menys de 120 kg de fracció resta per habitant i any (2010-2021)

Tendència de l'indicador

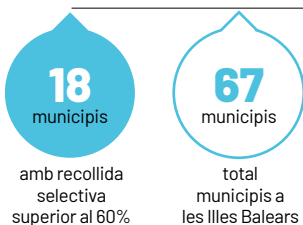
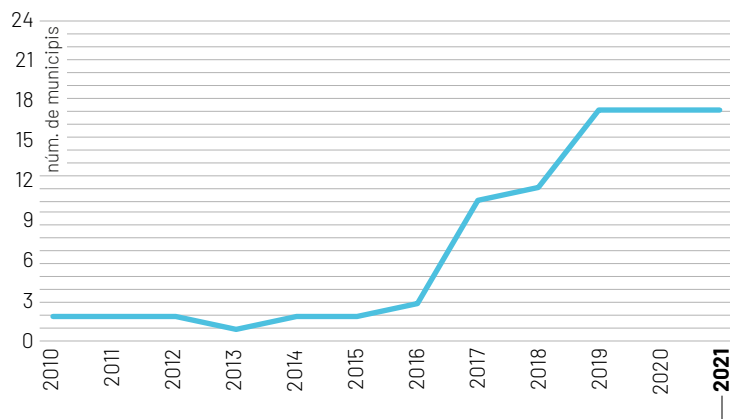
L'any 2021, 17 municipis de les Illes Balears recullen menys de 120kg (un 25% respecte el nombre total de municipis). Aquests són: Bunyola, Esporles, Puigpunyent i els 14 municipis que formen part de la Mancomunitat del Pla de Mallorca (Algaida, Ariany, Costitx, Lloret de Vistalegre, Llubí, Maria de la Salut, Montuïri, Petra, Porreres, Santa Eugènia, Sant Joan, Sencelles, Sineu i Vilafranca de Bonany).

La gran majoria de municipis que generen menys de 120kg/hab/any a les Illes Balears són municipis de menys de 10.000 habitants i amb sistema de recollida de residus porta a porta.

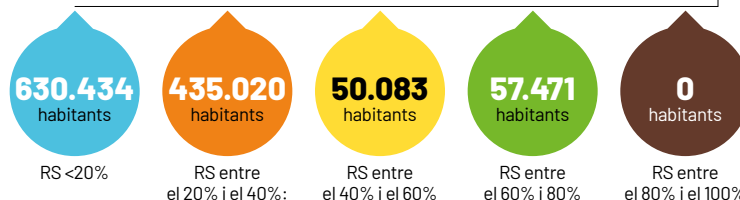
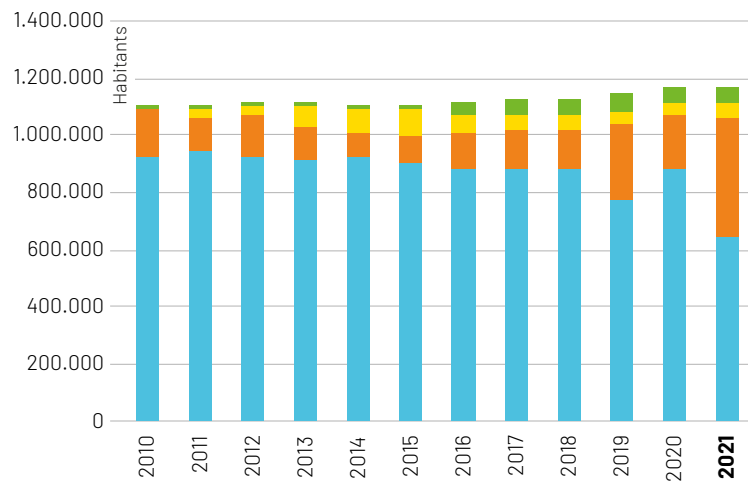
Font: estimació a partir de dades del Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

ALTA RECOLLIDA SELECTIVA BRUTA

Evolució del nombre de municipis de les illes Balears que presenten un percentatge superior al 60% de recollida selectiva bruta (2010-2021)

Evolució de la població balear que viu en municipis amb els diferents percentatges de recollida selectiva bruta (2010-2021)

Tendència de l'indicador

El nombre de municipis que tenen una recollida selectiva superior al 60% ha augmentat significativament entre 2015 i 2021, passant de 2 municipis a 18.

Al 2021 **la majoria de la població balear (el 53,7%) encara es trobava en municipis amb una RS inferior al 20%**. Només el 4,9% en un municipi amb una RS entre el 60 i el 80%. Al 2021, no hi ha cap municipi balear amb una RS superior al 80%. A més, només el 8% de la població balear viu actualment en un municipi que compleix amb els objectius de la UE de recollida selectiva del 55% pel 2025.

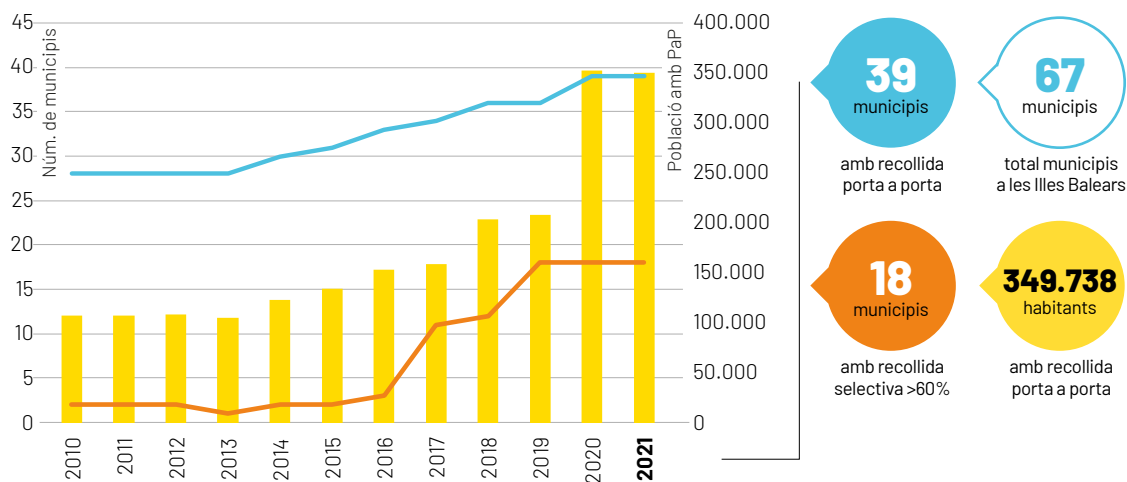
Malgrat això, del 2020 al 2021 ha augmentat positivament la població dins la franja de 40-60% de RS, en detriment de la franja de RS inferior al 20%, que ha disminuït considerablement.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. IBESTAT, Institut d'estadístiques de les Illes Balears

MUNICIPIIS AMB RECOLLIDA PORTA A PORTA DOMICILIÀRIA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que disposen del sistema de recollida porta a porta* (2010-2021)

* Es considera recollida selectiva porta a porta el lliurament de residus -prèviament separats en origen- al servei municipal de recollida davant de la porta de casa en uns dies i hores determinades per a cada fracció objecte d'aquest tipus de recollida. S'han comptabilitzat implantacions totals o parcials del servei

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. IBESTAT, Institut d'estadístiques de les Illes Balears

Tendència de l'indicador

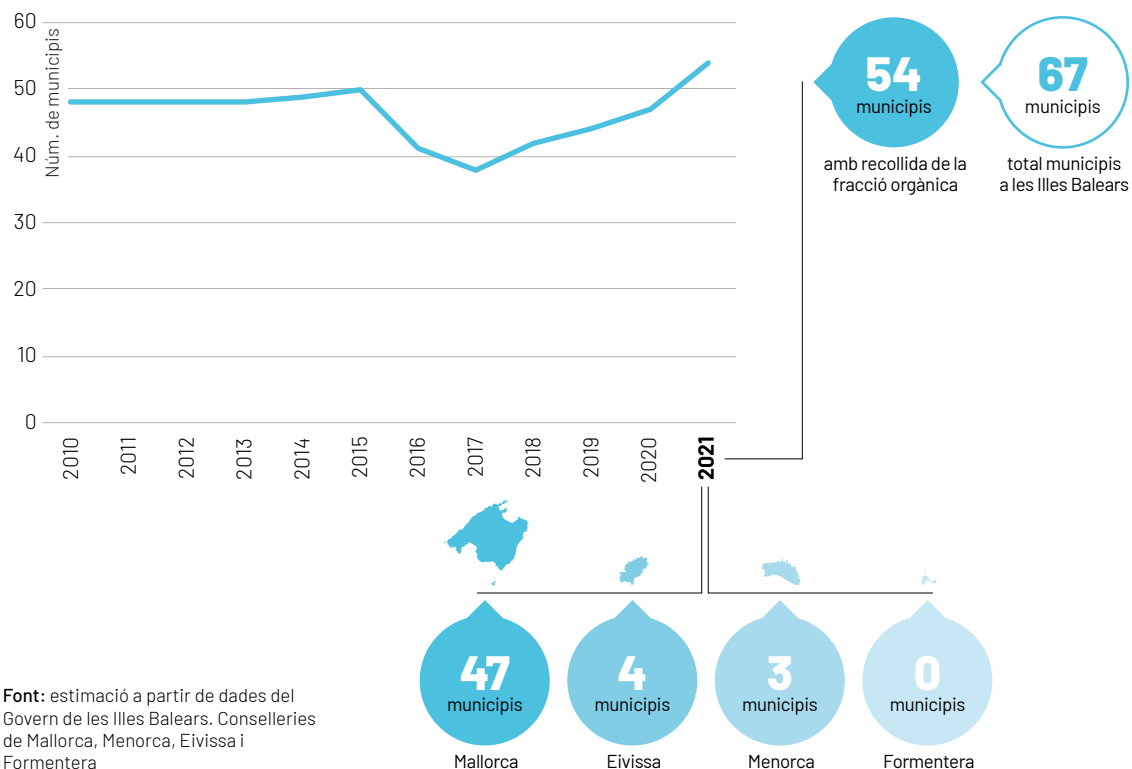
El nombre de municipis amb recollida PaP domiciliària ha anat augmentant progressivament en l'última dècada, passant de 29 municipis al 2010, a 39 municipis al 2020. Actualment **el 58,2% dels municipis de les Illes Balears disposen de sistema PaP**, tots ells situats a l'**Illa de Mallorca**, malgrat que hi ha previsió que els municipis de Maó i Es Castell (a Menorca) incorporin properament aquest servei de recollida de residus.

El sistema de recollida PaP està relacionat amb un augment de la recollida selectiva. Les dades de recollida selectiva mostren com les fraccions selectives ordinàries (orgànica, paper i cartró, envasos lleugers i vidre) tenen un major percentatge de recollida als municipis on es du a terme un sistema PaP que als municipis amb altres sistemes, especialment en el cas de la fracció orgànica.

A més a més, també facilita la implementació d'altres sistemes de gestió de residus, com el pagament per generació.

RECOLLIDA DE LA FORM DOMICILIÀRIA

Evolució del nombre de municipis de les Illes Balears que disposen de recollida de fracció orgànica domiciliària (2010-2020)

Font: estimació a partir de dades del Govern de les Illes Balears. Conselleries de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera

Tendència de l'indicador

Durant el període estudiat (2010-2021) el nombre de municipis balears amb recollida selectiva de la fracció orgànica domiciliària presenta, en global, una tendència a l'augment. Al 2021, **el 80,6% dels municipis de les illes disposaven d'aquest servei**, un augment del 12,6% respecte al 2010.

L'illa amb un percentatge major de municipis amb recollida selectiva de la fracció orgànica és Mallorca (47 de 54 municipis), seguit d'Eivissa (4 dels 5 municipis) i de Menorca (3 dels 8 municipis). Pel que fa a Formentera, els residus orgànics només es recullen per als grans generadors i en temporada alta (maig-octubre).

Bloc 6

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

PROPOSTES PER AVANÇAR CAP AL RESIDU ZERO

Podríem considerar aquest informe com una primera fotografia de l'**impacte** que ha tingut la **Llei 8/2019 de residus i sòls contaminats de les Illes Balears i les conseqüències de la covid-19** als patrons de consum i la generació i gestió dels residus.

Les dades i tendències que emergeixen d'aquest treball denoten un **cert avanç cap a una gestió preventiva** dels residus amb una reducció de residus i millores en els sistemes municipals de recollida selectiva que, en part, han estat influenciats per una disminució del turisme durant les fases més severes de la pandèmia.

Tot i així, els indicadors delaten que les Illes Balears encara es troben **lluny d'assolir els objectius** de reducció de residus, preparació per a la reutilització i reciclatge que estableix el marc normatiu actual.

Sembla evident, doncs, que en una situació cada cop més intensa d'emergència climàtica i ambiental, esgotament de recursos i manca de subministrament de materials, crisi social i incertesa geopolítica **canviar els patrons actuals de producció i consum** és cada cop més estratègic per esdevenir un territori més resiliènt.

1. CONSOLIDAR LA IMPLANTACIÓ DE LA LLEI 8/2019 DE RESIDUS I SÒLS CONTAMINATS DE LES ILLES BALEARS

Les mesures claus de prevenció de residus contemplades a la Llei 8/2019 de residus i sòls contaminats de les Illes Balears es veuen ara reforçades per la llei estatal 7/2022 de residus i sòls contaminats per a una economia circular i la directiva europea 2019/904 de reducció de plàstics d'un sol ús. Per això és necessari avançar en la implantació efectiva de la llei:

- Les activitats econòmiques han d'adoptar aquestes mesures sense més dilatacions i, al mateix temps, l'administració vetllar per la **correcta adopció i compliment de les mesures**.
- Vetllar per l'acompliment de la **obligatorietat de recollida selectiva de la fracció orgànica** al 100% del territori en quantitat i qualitat.
- Desenvolupament normatiu per la **reducció del malbaratament alimentari** al llarg de tota la cadena alimentària (producció primària, transformació, distribució i consum final).
- Implantació de la reglamentació per a la **prevenció de residus generats en esdeveniments públics**. Vetllar per l'acompliment de les mesures d'ús obligatori d'elements reutilitzables en aquests actes.
- Desenvolupament d'instruments i recursos que afavoreixin l'**economia de la reutilització** a les illes: circuits de recuperació, reparació i reutilització, foment de l'envàs reutilitzable, dignificació de reutilització.
- Impulsar **incentius econòmics** per a aquelles activitats i ciutadania que apliquen mesures de reducció efectives (venda a granel, servitització...), així com de reutilització i preparació per a la reutilització.
- Donar compliment al règim sancionador establert per a aquelles activitats que incompleixen de forma reiterada amb les seves responsabilitats envers la llei.
- Desenvolupament de la **prova pilot de retorn d'envasos (SDDR) a l'illa de Formentera** com a primer pas per a una implantació completa al territori balear i estatal.
- Vetllar perquè els **sistemes de responsabilitat ampliada del productor (RAP)** compleixin al 100% amb les normatives balear i estatal (apliquen mesures de prevenció i ecodisseny per al seus productes, es responsabilitzen de forma individualitzada o organitzada de la seva gestió, subministren les dades individualitzades i compensen les administracions per la totalitat dels costos de gestió dels seus productes quan esdevenen residus).

- Mantenir i consolidar els **mecanismes i dotacions de recursos** necessaris perquè l'administració balear segueixi analitzant i avaluant, de forma independent, l'acompliment dels objectius de prevenció, recollida i reciclatge per part dels sistemes de RAP.
- Cal fer incidència en la **generació de residus municipals vinculats al turisme** i vetllar pel correcte compliment de les mesures establertes a la llei de residus, així com a l'obligatorietat de **desenvolupar plans de prevenció de residus i consum de materials** inclosos en els plans d'economia circular de la Llei 3/2022 de mesures urgents per la sostenibilitat i la circularitat dels residus.
- Consolidar l'activitat de l'**Oficina de prevenció** amb recursos i programes que facilitin la transició cap al residu zero a tots els agents socials i econòmics.

2. UNA NOVA POLÍTICA MUNICIPAL DE GESTIÓ PREVENTIVA

- La **implantació de la recollida selectiva de la fracció orgànica**, especialment la domiciliària, per part de **tots els municipis balears** és una qüestió d'extrema prioritat. Molt especialment en els gran nuclis poblacionals com Palma o els municipis de Menorca, Formentera o Sant Joan de Labritja a Eivissa.

Als municipis que ja tenen implantada aquesta recollida és necessari desenvolupar noves estratègies i incentius per a millorar-ne la qualitat i el seu aprofitament com a compost.

- En relació als considerats **envasos compostables o bioplàstics** que estan proliferant com a alternativa als envasos de plàstics convencionals, els municipis haurien de tenir cura en que aquests **es continuïn recollint dins la fracció d'envasos** i no permetre que es derivin cap a la fracció orgànica. Així es garanteix la qualitat de la orgànica, no es confon a la ciutadania i no es permet que els productors continuïn externalitzant els costos de la gestió dels seus envasos cap als ens locals i les persones consumidores
- Garantir el manteniment i la instal·lació de **fonts públiques** i d'altres punts de subministrament d'aigua potable gratuïta als municipis.
- En compliment de la capacitat establerta per als municipis a la llei de residus estatal, **prohibició de fumar en determinats espais públics** tals com platges, zones verdes i espais naturals de les illes, excepte en àrees autoritzades expressament.
- **Prioritzar sistemes que permetin individualitzar la recollida de residus** com els sistemes de recollida porta a porta, sistemes de pagament per generació, tancament de contenidors i les recollides comercials específiques.
- Implantar mesures, campanyes i acords voluntaris amb els sector productiu, la distribució i la restauració per a la **reducció efectiva del malbaratament alimentari**.
- En el marc de la normativa estatal i l'entrada en vigor del cànon d'abocament i incineració, tots els municipis han de **fer visibles per a la ciutadania les taxes i costos de gestió dels residus**.
- **Bonificar sobre la taxa de residus**, aquella ciutadania, comerços i activitats econòmiques que incorporin **pràctiques de gestió preventiva dels residus** (compostatge, ús de les deixalleries, venda de productes sense envasos, activitats de reparació i venda de segona mà etc.).

- Incorporar criteris de prevenció, foment de la reutilització i consum responsable en els **processos de contractació pública**.
- Incloure l'adquisició de **productes de segona mà** en aquestes contractacions per part dels municipis tot promovent la seva dignificació.
- Obligatorietat en l'**ús de productes de neteja naturals i/o ecològics certificats** a totes les contractes i compres públiques (tal i com estableix la Llei balear).

3. CAP A UN CONSUM LLIURE DE RESIDUS I DE TÒXICS

- **Fomentar l'agricultura i ramaderia ecològica** com a sector estratègic de l'economia del territori i l'accés a aquests productes de proximitat i lliures de tòxics per part de tota la ciutadania.
- Obligatorietat per les empreses concessionàries dels serveis de **cuina i menjadors d'institucions públiques i centres d'ensenyament** (edificis públics, hospitals i centres sanitaris, escoles, universitats etc) a **oferir productes ecològics locals**.
- **Prohibició de l'ús de envasos d'alimentació plàstics** als menjadors escolars, serveis de maternitat i cura d'infants.
- Aplicació de mesures efectives per la **reducció del tèxtil sanitari d'un sol ús**. Entre d'altres, aplicació de la PNL d'accés a productes menstruals reutilitzables lliures de tòxics als centres d'educació secundària aprovada al Parlament balear el 2021.
- **Prohibició de la fumigació** de parcs i jardins, centres escolars, centres sanitaris i altres espais públics tancats que exposin la població a contaminants hormonals de forma innecessària. D'igual manera, prohibició de fumigacions i tractaments aeris amb plaguicides de síntesi al territori balear.

4. PROMOCIÓ DE CAMPANYES GENERALITZADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Per a assolir el canvi de paradigma que suposa una societat lliure de residus i de tòxics resulta essencial el **desenvolupament constant de campanyes generalitzades i mediàtiques d'educació ambiental** que assenyalin no sols la problemàtica de l'excés de residus i les seves afectacions a la salut i al medi ambient, sinó també les bones pràctiques i alternatives d'hàbits i consums.

Per aplicar amb èxit un programa d'aquest tipus és imprescindible el convenciment, **suport i la complicitat de la societat balear i dels sectors econòmics implicats**, en una aposta ferma i decidida per avançar cap a una cultura ecològica més responsable.

Rezero

info@rezero.cat // Tel.936686107
C.Bruc, 91 4t 1a // 08009 Barcelona